

2019

Fra Krig og Fred

2019

Fra Krig og Fred

Indhold

Redaktørerne: *Forord*

Troels Astrup: *Krigens kulturlighed*

Karsten Skjold Petersen: *Magt, mekanismer og materialitet.
Den danske hærs uniformer under enevælden*

Kristian Bruhn: *Forberedelser til 3. Slesvigske Krig og
den permanente E-tjenestes fødsel 1865-1869.
Set i rammen af overgangen fra midlertidige til permanente
efterretningstjenester i Europa*

Christian Aagaard: *Forsvaret af Amager 1914-1918.
Københavns Befæstnings glemte front på Amager*

Martin Bo Nørregård og René Rasmussen: *Sønderjydernes Sorte Dag.
Det franske angreb ved Moulin-sous-Touvent 6. juni 1915*

Aleksander Haug: *Hæren og de kemiske våben 1920-30*

Krigens kulturlighed

Hvad der påvirkede enevældens hærs uniformer

Opbygningen af en fredstidsefterretningstjeneste efter 1864

Forsvaret af Amager 1914-1918

Sønderjydernes Sorte Dag den 6. juni 1915

Da Hæren søgte at få kemiske våben

Dansk Militærhistorisk
Kommissions Tidsskrift

Fra Krig og Fred

Dansk Militærhistorisk Kommissions
Tidsskrift 2019

Fra Krig og Fred

Dansk Militærhistorisk Kommissions Tidsskrift 2019

© Forfatterne og Syddansk Universitetsforlag 2019
Sats og tryk: Specialtrykkeriet Arco

Billedet på forsiden af tidsskriftet:

Er hentet fra artiklerne, hvor kilderne er angivet.

Billedet på bagsiden af tidsskriftet:

Dansk Militærhistorisk Kommissions logo:

Det ældste billede af en dansk soldat, landsknægt fra Den Store Garde i Kong Hans' hær under operationerne i Ditmarsken i vinteren 1500. Træsnit fra en skillingsvise.

Om redaktion, udvalg af artikler samt sikring af akademisk originalitet og kvalitet:

- Redaktionen omfatter Michael Hesselholt Clemmesen (ansvarshavende) samt Rosanna Farbøl.
- Forslag til artikler kommer fra forfattere, medlemmer (se: www.milhiskom.dk) og kommissionens kontaktpersoner på universiteterne (professor Gunner Lind/KU, lektor Claus Bundgård Christensen/RUC, lektor Thomas Wegener Friis/SDU, lektor Iben Fønnesberg-Schmidt/AAU og lektor Niels Wium Olesen/AU).
- Udvalg gennemføres af redaktørerne med nødvendig inddragelse af periode- og områdeviden fra kontaktpersonerne samt kommissionens styrelse og yderligere medlemmer.
- Der indhentes udtalelser af to lektorer for hver artikel med henblik på peer review.
- På grundlag af udtalelserne afvises artiklen eller gennemgår den afsluttende tilpasning på grundlag af udtalelserne i samarbejde mellem forfatter og redaktører.

ISSN: 2246-3070

Mekanisk, fotografisk, elektronisk eller anden mangfoldiggørelse af denne bog er kun tilladt med forlagets tilladelse eller ifølge overenskomst med Copy-Dan

Syddansk Universitetsforlag
Campusvej 55
5230 Odense M

Tlf. 6550 1740
www.universitypress.dk

Indhold

Bidragyderne.....	7
REDAKTØRERNE	
Forord.....	9
TROELS ASTRUP	
Krigens kulturlighed.....	11
<i>Summary</i>	28
KARSTEN SKJOLD PETERSEN	
Magt, mekanismer og materialitet. Den danske hærs uniformer under enevælden	29
<i>Summary</i>	56
KRISTIAN BRUHN	
Forberedelser til 3. Slesvigske Krig og den permanente E-tjenestes fødsel 1865-1869. Set i rammen af overgangen fra midlertidige til permanente efterretningstjenester i Europa	57
<i>Summary</i>	95
CHRISTIAN AAGAARD	
Forsvaret af Amager 1914-1918. Københavns Befæstnings glemte front på Amager	96
<i>Summary</i>	144
MARTIN BO NØRREGÅRD OG RENÉ RASMUSSEN	
Sønderjydernes Sorte Dag. Det franske angreb ved Moulin-sous-Touvent 6. juni 1915	145
<i>Summary</i>	161
ALEKSANDER HAUG	
Hæren og de kemiske våben 1920-30.....	163
<i>Summary</i>	203

Bidragyderne

Troels Astrup

Kandidatstuderende i historie på Aalborg Universitet og officer af reserven. Tidligere fast tjenestegørende i hæren med bred international erfaring, herunder udsendelser til Helmandprovinsen i 2007 og 2009 som sergent ved Militærpolitiet. Studerer pt. ved Försvarshögskolan, Stockholm. Beskæftiger sig med vestlig krigsførelse efter 2001 med fokus på det taktiske niveau og dets forbindelse til øvrige samfundsforhold. Artiklen "Fjendeopfattelsens mangfoldighed – Fra Green Zone til København" blev præmieret som bedste peer-review artikel på krigsvidenskab.dk i 2017.

Kristian Bruhn

Ph.d. og museumsinspektør på Mosede Fort, Danmark 1914-18. Cand.mag. i historie fra Københavns Universitet 2009. Det biografiske speciale om Hans Hedtoft som ung 1903-1939 modtog Arbejderhistorieprisen 2009. Ansat i Rigsarkivet 2010-2016. Ph.d. i december 2017 fra Københavns Universitet på en afhandling om skabelsen af den militære E-tjeneste i Danmark. Har forsket i dansk udenrigs- og forsvarspolitik og især efterretningstjenesten 1848-1918.

Aleksander Søren Sigurd Haug

Cand.mag. i historie og oldtidskundskab fra Københavns Universitet 2018 med speciale i kemiske våben og det danske forsvar i mellemkrigstiden. Har siden 2018 arbejdet på Nørre Gymnasium. Sideløbende er den fremtidige forskningsindsats rettet mod civil-militære relationer og den teknologiske, taktiske og organisatoriske udvikling i de danske, norske og svenske hære mellem 1870 og 1940.

Martin Bo Nørregård

Cand.mag. i historie og filosofi fra Københavns Universitet, 1999. Har bidraget til flere værker om Første Verdenskrig, senest *Fra verdenskrig til borgerkrig. Østfronten 1914-1924 set med danske øjne* (2018), og er medredaktør på hjemmesiden denstorekrig1914-1918.dk

Karsten Skjold Petersen

Ph.d. i historie fra Københavns Universitet, 2000. Museumsinspektør og seniorforsker på det tidligere Tøjhusmuseet, som siden 2014 har været en del af Nationalmuseet. Beskæftiger sig med militær- og krigshistorie, herunder den materielle kulturarv. Har senest fået udgivet "Det ulykkelige slag. Helsingborg 1710" på Gads Forlag i 2017.

René Rasmussen

Cand.mag. i historie fra Aarhus Universitet, 1994. Siden 2012 museumsinspektør ved Museum Sønderjylland – Sønderborg Slot med grænselandets nationale og politiske historie ca. 1800-2000, herunder De Slesvigske Krige og Første og Anden Verdenskrig, som ansvarsområde. Inden da ansættelser ved Forskningsafdelingen ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, Landsarkivet for Sønderjylland og Danevirke Museum. Talrige bøger og artikler om Sønderjyllands og Sydslesvigs historie. Arbejder for tiden på en større udstilling om Sønderjylland fra Genforeningen i 1920 til i dag.

Christian Aagaard

Cand.mag. i historie 2012 fra Københavns Universitet, der blev afsluttet med specialet "Forledt til fronten" om den nazistiske rekrutteringspropaganda i Danmark under Anden Verdenskrig. Har siden 2012 arbejdet som museumsinspektør på Museum Amager, hvor de danske jøders flugt til Sverige i 1943 og Københavns Befæstnings Sydfront 1914-1918 har været de primære forsknings- og formidlingsmæssige omdrejningspunkter.

Forord

Dette års meget forskellige samling af artikler øger vores indsigt, supplerer vores viden og illustrerer, hvorledes forskellige krigshistoriske emner kan formidles.

Det første eksempel er Afghanistanveteranen Troels Astrups beskrivelse og analyse af de sidste fire årtiers udvikling i kulturens og tidens videnskabsparadigmes påvirkning af det krigshistoriske forskningsfokus og formidlingen af forskningens resultater. Vi føres fra John Keegans pionérindsats i Face of Battle fra 1976 til Johanna Bourkes godt 20 år gamle bidrag og John A. Lynns og Yaval Hararis syn og resultater for 15 og 10 år siden. Forfatteren konkluderer, at *“hvis vi prøver at forstå, hvilke mentale landskaber de historiske aktører bevægede sig i, aner vi deres udsyn og dermed deres virkelighed”*.

I Karsten Skjold Petersens beskrivelse af udviklingen af den danske hærs uniformer under enevælden argumenterer han overbevisende for, at uniformen ikke kun skulle beskytte soldaten mod vejrliget og støtte ham i hans funktion. Petersen beskriver, hvorledes staten, organisationen og personen anvendte den stadig mere ensartede uniform samt valg af fremtoning som f.eks. frisure til at repræsentere og præsentere sig bedst muligt i rammen af tidens, herunder den civile og militære modes, krav.

I det foregående nummer af tidsskriftet beskrev Kristian Bruhn den efterretningstjeneste, der blev etableret for at støtte den danske krigsførelse under De Slesvigske Krige. I dette nummers artikel beskrives etableringen af en efterretningstjeneste, der i første omgang fandt sted under indflydelse af de to næste krige mod henholdsvis Østrig-Ungarn og Frankrig i 1866 og 1870-71, som Bismarck anvendte som ramme for samling af de tyske stater i et rige. Bruhn sammenholder udviklingen i Danmark med, hvad der skete i Tyskland og Frankrig i samme periode. Den lille danske efterretningstjeneste blev herefter permanent.

Christian Aagaard fortæller historien om Københavns nye befæstnings stedbarn, Sydfronten, dvs. forsvaret af Amager, hvor de planlagte værker i landfronten var blevet lavt prioriteret af krigsminister Bahnson, der først lige før sin afgang fra den efterfølgende tjeneste som kommanderende general erkendte, at en fjende kunne gå i land på øen. Hæren måtte dog begrænse forsvaret på øen til en feltbefæstet linje på tværs af øen, hvis østlige del fra 1914 blev knyttet til Dragørfort, der var under opførelse. Da Kongelundbatteriet var under færdiggørelse, besluttede man at skabe en fremskudt forsvarslinje på sydkysten, hvis anlæggelse blev mulig parallelt med anlægningen af Tunestillingen, da P. Munch i efteråret 1915 havde behov for at demonstrere forsvarsvilje. Da hæren i foråret 1916 fik den opfattelse, at den væsentligste trussel kom fra den tyske flådestyrke i Køge Bugt, blev Sydfronten en højt prioriteret del af fæstningen.

I den næste artikel præsenterer Martin Bo Nørregård og René Rasmussen i en forbilledlig kort og klar form endnu et resultat af deres mangeårige forskningsindsats i de danske sønderjyders indsats og vilkår i den tyske hær under Første Verdenskrig. Her er emnet den sommerdag i 1915, hvor Füsilier-Regiment "Königin" Nr. 86, der havde hjemme i Flensborg og Sønderborg, blev ramt meget hårdt af et fransk angreb. Det var ganske vist kun et fransk skinangreb, men uheldige omstændigheder betød, at forsvarsindsatsen den dag gav regimentet de største tab, som det fik på en enkelt kampdag under krigen. Artiklen forklarer hvorfor.

Aleksander Haug fortæller en historie om fagmilitær naivitet, om hvordan den danske hærs ledelse i årtiet efter afslutningen af Første Verdenskrig arbejdede for at give værnet evnen til at føre offensiv gaskrig. Artiklen beskriver, hvordan forsøget på at give Danmark krigsgasvåben i særlig høj grad var forankret i Krigsministeriets departement, hvor direktøren var teknisk artillerist. Haug viser, hvorledes udviklingsarbejdet kunne foregå som i en politikfri osteklokke næret af samarbejde med nationale interessenter samt ligesindede fra andre tilsvarende lande, herunder de nordiske.

Michael Hesselholt Clemmesen og Rosanna Farbøl